

ก้อนท่อน้ำลายพาโรติด: โรงพยาบาลศูนย์ขอนแก่น พ.ศ. 2549-2553

Parotid Mass in Khon Kaen Hospital, 2006-2010

วัชรชัย ตั้งสวัสดิ์ พ.บ. (ว.ว.โสต นาสิก ลาริงซ์วิทยา)

Watcharachai Tangsawad

M.D (Board of Otolaryngology)

กลุ่มงาน โสต ศอ นาสิก โรงพยาบาลศูนย์ขอนแก่น

Department of Ear Nose Throat, Khon Kaen Hospital

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผู้ป่วยที่มาด้วยอาการก้อนท่อน้ำลายพาโรติดที่ได้รับการผ่าตัดที่โรงพยาบาลศูนย์ขอนแก่นระหว่าง พ.ศ.2549-2553 โดยวิธีการศึกษาเชิงพรรณนาเก็บรวบรวมข้อมูลย้อนหลังจากเวชระเบียนและทะเบียนผลพยาธิวิทยาของผู้ป่วยที่มาด้วยอาการก้อนท่อน้ำลายพาโรติดที่ได้รับการผ่าตัดทุกรายตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ.2549 ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2553

ผลการศึกษา: ผู้ป่วยทั้งหมด 112 ราย เป็นเพศชาย 59 ราย (ร้อยละ 52.7) และเพศหญิง 53 ราย (ร้อยละ 47.3) อายุระหว่าง 2 ถึง 82 ปี (เฉลี่ย 48.6 ± 14.2 ปี) ก้อนท่อน้ำลายพาโรติด Benign tumor พบมากที่สุด 84 ราย (ร้อยละ 75.0) รองลงมาพบก้อนท่อน้ำลายพาโรติด Inflammation/Infection 16 ราย (ร้อยละ 14.3) จากผลพยาธิวิทยาทั้งหมดพบชนิด Pleomorphic adenoma มากที่สุด 56 ราย (ร้อยละ 50.0) รองลงมาได้แก่ Warthin's tumor และ Chronic sialadenitis ชนิดละ 14 ราย (ร้อยละ 12.5) ส่วนประเภท Malignant tumor พบ 12 ราย (ร้อยละ 10.7) อายุเฉลี่ย 48.7 ปี (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 13.1 ปี) ชนิดที่พบมากที่สุดคือ Mucoepidermoid carcinoma

สรุป: ก้อนท่อน้ำลายพาโรติดพบ Benign tumor ชนิด Pleomorphic adenoma มากที่สุดและข้อสังเกตพบว่าก้อนท่อน้ำลายพาโรติด Malignant tumor พบที่อายุน้อยกว่าที่เคยมีจากรายงานที่ผ่านมา

คำสำคัญ: ก้อนท่อน้ำลายพาโรติด

Abstract

The aim of this study was to describe the characteristics cases of parotid mass in Khon Kaen hospital in 5-year period. Medical and pathological records of parotid mass in the patients underwent surgical procedure in Khon Kaen hospital between January 2006–December 2010 were descriptive reviewed.

Results: From total 112 cases, 59 (52.7%) were male and 53 (47.3%) were female. The age ranged from 2 to 82 (mean= 48.6 ± 14.2) years. The most frequency 84 cases (75.0%) were benign tumor group; and 16 (14.3%) were Inflammation/Infection group. Pleomorphic adenoma (n=56, 50%) was predominate pathology followed by Warthin's tumor (n=14, 12.5%) and Chronic sialadenitis (n=14, 12.5%). By 10.7% of our patients, malignant neoplasms were developed and mean age was 48.7 ± 13.1 years and the most common pathology was mucoepidermoid carcinoma.

Conclusion: Pleomorphic adenoma was the most frequent tumor in our study and malignant tumor occurred most in the relatively earlier mean age from previous study.

Keyword: parotid mass

บทนำ

ก้อนท่อน้ำลายของต่อมน้ำลายพาโรติด สามารถพบเป็นก้อนท่อน้ำลายประเภท Benign, Malignancy หรือเป็นกลุ่ม Inflammation/infection จากรายงานการศึกษาในประเทศไทยพบอุบัติการณ์เนื้องอกที่ต่อมน้ำลายพาโรติดประมาณร้อยละ 80.1 จากเนื้องอกต่อมน้ำลายทั้งหมดโดยชนิด Pleomorphic adenoma พบได้มากที่สุด ในกลุ่มเนื้องอกของต่อมน้ำลายพาโรติดพบว่าร้อยละ 75.9 เป็น Benign tumor⁽¹⁾ จากการศึกษาในต่างประเทศพบว่าประมาณร้อยละ 80.0 ของก้อนท่อน้ำลายพาโรติดเป็นชนิด Benign tumor และพบ Pleomorphic adenoma ประมาณร้อยละ 50.0-70.0^(2,3) ซึ่งอาการก้อนท่อน้ำลายจะเป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้ป่วยมาที่โรงพยาบาล ก้อนท่อน้ำลายพาโรติดจะเกี่ยวข้องและแตกต่างกันไปตามเชื้อชาติของประชากรและภูมิศาสตร์ ซึ่งทำให้ผลของพยาธิวิทยามีความแตกต่างกันไป⁽⁴⁾ โรงพยาบาลศูนย์ขอนแก่นเป็นโรงพยาบาลระดับตติยภูมิซึ่งมีผู้ป่วยที่มีอาการก้อนท่อน้ำลายพาโรติดมารับการวินิจฉัยและรักษารวมทั้งการรับส่งต่อ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาก้อนท่อน้ำลายพาโรติดที่มารับการรักษาและผ่าตัดที่โรงพยาบาลศูนย์ขอนแก่น เพื่อทราบถึงลักษณะ ประเภทและชนิด รวมทั้งผลทางพยาธิวิทยาเพื่อประโยชน์ในการวางแผนการดูแลรักษาผู้ป่วยที่มาด้วยก้อนท่อน้ำลายพาโรติดที่เหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาลักษณะและผลพยาธิวิทยาของก้อนท่อน้ำลายพาโรติดในผู้ป่วยที่ได้รับการผ่าตัดที่โรงพยาบาลศูนย์ขอนแก่น

วิธีการศึกษา

เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา ศึกษาย้อนหลังจากเวชระเบียนและทะเบียนผลพยาธิวิทยาหลังการผ่าตัดในผู้ป่วยที่มาด้วยอาการก้อนท่อน้ำลายพาโรติดทุกราย ตั้งแต่เดือน มกราคม พ.ศ.2549 ถึงเดือน ธันวาคม พ.ศ.2553

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ความสัมพันธ์ไค-สแควร์

ผลการศึกษา

ผู้ป่วยทั้งหมดจากการศึกษาย้อนหลังจากเวชระเบียนผู้ป่วย ตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2549 ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ.2553 ที่มาด้วยอาการก้อนท่อน้ำลายพาโรติดและได้รับการผ่าตัดรวมทั้งสิ้น 112 ราย เป็นเพศชาย 59 คน (ร้อยละ 52.7) และเพศหญิง 53 คน (ร้อยละ 47.3) อายุเฉลี่ย 48.6 ปี อายุมากที่สุด 82 ปี อายุเฉลี่ย 48.6 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 14.2 ปี (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 จำนวน ร้อยละของผู้ป่วยจำแนกตามเพศ (n=112)

เพศ	จำนวน (ร้อยละ)
ชาย	59 (52.7)
หญิง	53 (47.3)
อายุเฉลี่ย 48.6 ปี (SD. =14.2 ปี) (ต่ำสุด=2 ปี, สูงสุด=82 ปี)	

ก้อนท่อน้ำลายประเภท Benign tumor พบมากที่สุด 84 ราย (ร้อยละ 75.0) อายุเฉลี่ย 48.9 ปี (SD.=14.2 ปี) รองลงมาเป็นก้อนท่อน้ำลายประเภท Inflammation/Infection 16 ราย (ร้อยละ 14.3) อายุเฉลี่ย 46.9 ปี (SD.=15.9 ปี) และก้อนท่อน้ำลายประเภท Malignant tumor 12 ราย (ร้อยละ 10.7) อายุเฉลี่ย 48.7 ปี (SD.=13.1 ปี) ในเพศชายพบเป็น Benign tumor 45 ราย (ร้อยละ 76.3) พบ Inflammation/Infection 8 ราย (ร้อยละ 13.5) และพบ Malignant tumor 6 ราย (ร้อยละ 10.2) ส่วนในเพศหญิงพบ Benign tumor 39 ราย (ร้อยละ 73.6) พบ Inflammation/Infection 8 ราย (ร้อยละ 15.1) และพบ Malignant tumor 6 ราย (ร้อยละ 11.3) (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของผู้ป่วยจำแนกตามประเภทของก้อนทุม

เพศ	Benign tumor ราย (ร้อยละ)	Inflammation/Infection ราย (ร้อยละ)	Malignant tumor ราย (ร้อยละ)	รวม (ร้อยละ)
ชาย	45 (76.3)	8 (13.5)	6 (10.2)	59 (100)
หญิง	39 (73.6)	8 (15.1)	6 (11.3)	53 (100)
รวม	84 (75.0)	16 (14.3)	12 (10.7)	112 (100)
Mean (SD.)	48.9 ปี (14.2)	46.9 ปี (15.9)	48.7 ปี (13.1)	
Range	2-79 ปี	23-74 ปี	34-82 ปี	

เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับประเภทของก้อนทุมทั้ง 3 ประเภท พบว่าเพศไม่มีความสัมพันธ์กับประเภทของก้อนทุม (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างเพศและประเภทของก้อนทุม

เพศ	Benign tumor จำนวน (expected)	Inflammation/Infection จำนวน (expected)	Malignant tumor จำนวน (expected)	รวม
ชาย	45 (44.3)	8 (8.4)	6 (6.3)	59
หญิง	39 (39.8)	8 (7.6)	6 (5.7)	53
รวม	84	16	12	112

$$\chi^2 = 0.107, df = 2, p\text{-value} = 0.948$$

จากผลพยาธิวิทยาพบว่าก้อนทุมชนิด Pleomorphic adenoma พบมากที่สุด 56 ราย (ร้อยละ 50.0) รองลงมาได้แก่ก้อนทุมชนิด Warthin's tumor และ Chronic sialadenitis ชนิดละ 14 ราย (ร้อยละ 12.5) Lymphoepithelial cyst 8 ราย (ร้อยละ 7.1) Mucoepidermoid carcinoma 5 ราย (ร้อยละ 4.5) Squamous cell carcinoma, Acinic cell carcinoma, Serous cystadenoma ชนิดละ 2 ราย (ร้อยละ 1.8) (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของผลพยาธิวิทยาจำแนกตามเพศ

ผลพยาธิวิทยา	ชาย (ราย)	หญิง (ราย)	รวม (ร้อยละ)
Pleomorphic adenoma	26	30	56 (50.0)
Warthin's tumor	13	1	14 (12.5)
Chronic sialadenitis	7	7	14 (12.5)
Lymphoepithelial cyst	4	4	8 (7.1)
Mucoepidermoid carcinoma	3	2	5 (4.5)
Squamous cell carcinoma	2	-	2 (1.8)
Acinic cell carcinoma	-	2	2 (1.8)
Serous cystadenoma	1	1	2 (1.8)
Acenic cell carcinoma	-	1	1 (0.9)
Angiolymphoid hyperplasia with eosinophillia	1	-	1 (0.9)
Adenoid cystic carcinoma	-	1	1 (0.9)
Oncocytoma	-	1	1 (0.9)
Basal cell adenoma	-	1	1 (0.9)
Caseus granulomatous inflammation	1	-	1 (0.9)
Adenocarcinoma	1	-	1 (0.9)
Hemangioma	-	1	1 (0.9)
Reactive lymphoid hyperplasia	-	1	1 (0.9)
รวม	59	53	112 (100.0)

วิจารณ์

จากการศึกษาพบว่าผู้ป่วยก้อนท่อน้ำลายพาโรติตพบในเพศชายมากกว่าเพศหญิงเล็กน้อย โดยอายุระหว่าง 2 ถึง 82 ปี (เฉลี่ย 48.6 ± 14.2 ปี) พบว่าประเภท Benign tumor พบมากที่สุด 84 ราย (ร้อยละ 75.0) อายุเฉลี่ย 48.9 ± 14.2 ปี ซึ่งใกล้เคียงกับการศึกษาในประเทศไทยของสุนิดาและคณะศึกษาผลพยาธิวิทยาในผู้ป่วยที่เป็นเนื้องอกที่ต่อมน้ำลาย 198 รายที่โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยเชียงใหม่พบว่า ร้อยละ 75.8 ของต่อมน้ำลายพาโรติตเป็น Benign tumor⁽¹⁾

และการศึกษาในประเทศของ Musani MA และคณะ⁽⁵⁾ ในผู้ป่วย 204 ราย (ค.ศ. 1990-2004) พบว่า ร้อยละ 74.5 เป็น Benign tumor แต่ในบางรายงานการศึกษาพบ Benign tumor ในอุบัติการณ์ที่สูงกว่าเช่น Wojdas A และคณะ⁽⁶⁾ ศึกษาในผู้ป่วย 128 ราย (ค.ศ. 2004-2008) พบว่าส่วนใหญ่ร้อยละ 88.0 เป็น Benign Tumor Ching-Chia Lin และคณะ⁽⁷⁾ ศึกษาในผู้ป่วย 271 ราย (ค.ศ. 1996-2006) พบว่า ร้อยละ 85.0 เป็น Benign tumor และ C. Ungari และคณะ⁽⁸⁾ ศึกษาในผู้ป่วย 282 ราย (ค.ศ. 1996-2006) พบว่า ร้อยละ 82.0 เป็น Benign tumor

ในการศึกษานี้ผลพยาธิวิทยาชนิด Pleomorphic adenoma พบมากที่สุด 56 ราย (ร้อยละ 50.0) รองลงมา ได้แก่ Warthin's tumor และ Chronic sialadenitis ชนิดละ 14 ราย (ร้อยละ 12.5) และมีบางรายงานที่พบว่าอันดับสองพบเป็นชนิด Lymphadenoma⁽⁶⁾ Warthin's tumor เกือบทั้งหมดพบในเพศชาย (13 ใน 14 ราย) ซึ่งคล้ายกับการศึกษาในประเทศไทยและต่างประเทศหลายแห่ง^(1,5,7,8) แต่มีบางการศึกษาของต่างประเทศที่ไม่พบรายงานของ Warthin's tumor⁽⁴⁾

ก้อนทุมประเภท Malignant tumor พบ 12 ราย (ร้อยละ 10.7) อายุระหว่าง 34-82 ปี อายุเฉลี่ย 48.7 (± 13.1) ปี ซึ่งอายุเฉลี่ยน้อยกว่าการศึกษาที่ผ่านมาในประเทศไทยโดยสุนิดาและคณะ⁽¹⁾ ที่พบ Malignant tumor ร้อยละ 24.1 อายุระหว่าง 15-90 ปี อายุเฉลี่ย 49.9 (± 16.0) ปี และจากการศึกษาที่ผ่านมาของ Drivas EI และคณะที่พบ Malignant tumor ร้อยละ 22.9 และอายุเฉลี่ย 65.4 ปี⁽⁹⁾ การศึกษาครั้งนี้เพศชายพบ Malignant tumor 6 ราย (ร้อยละ 10.2) เพศหญิง 6 ราย (ร้อยละ 11.3) โดยชนิดที่พบมากที่สุดคือ Mucoepidermoid carcinoma 5 ราย (ร้อยละ 4.5) คล้ายกับการศึกษาของ Musani MA และคณะ⁽⁵⁾ Ching-Chia Lin และคณะ⁽⁷⁾ จากการศึกษาครั้งนี้พบว่าเพศไม่มีความสัมพันธ์กับประเภทของก้อนทุม ซึ่งคล้ายกับการศึกษาของ Flávia Aparecida de Oliveira และคณะ⁽¹⁰⁾

ก้อนทุมประเภท Inflammation/Infection จากการศึกษานี้พบ 16 ราย (ร้อยละ 14.3) อายุเฉลี่ย 46.9 (± 15.9) ปี ส่วนใหญ่เป็นชนิด Chronic sialadenitis 14 ราย (ร้อยละ 12.5) และพบผู้ป่วยชนิด Caseous granulomatous inflammation เพียง 1 ราย เป็นเพศชาย อายุ 74 ปี การศึกษานี้มีผู้ป่วยอายุน้อยกว่า 15 ปี เพียง 1 รายเป็นเด็กหญิงอายุ 2 ปี ผลพยาธิวิทยาเป็นชนิด Hemangioma

สรุป

การศึกษาผู้ป่วยก้อนทุมที่ต่อมน้ำลายพาโรติด โรงพยาบาลศูนย์ขอนแก่น พบว่าผู้ป่วยส่วนใหญ่เป็นก้อนทุมประเภท Benign tumor โดยชนิดที่พบมากที่สุดคือ

Pleomorphic adenoma รองลงมาคือ Warthin's tumor และ Chronic sialadenitis แต่เป็นที่น่าสนใจว่าก้อนทุมประเภท Malignant tumor พบได้ตั้งแต่อายุ 34-82 ปี และอายุเฉลี่ยน้อยกว่าการศึกษาที่ผ่านมา ดังนั้นผู้ป่วยก้อนทุมที่ต่อมน้ำลายพาโรติดในช่วงอายุดังกล่าวอาจมีโอกาสเป็น Malignancy ได้ แพทย์ผู้รักษาอาจต้องนึกถึงกลุ่ม Malignant tumor มากขึ้น การวินิจฉัยโดยเร็วและติดตามเพื่อให้ได้ผลวินิจฉัยที่แน่นอนจะช่วยให้การวางแผนการรักษาที่รวดเร็วขึ้นและเป็นประโยชน์ต่อผู้ป่วยมากที่สุด

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณนายแพทย์ชูเกียรติ วงศ์นิจศีล หัวหน้ากลุ่มงานโสต ศอ นาสิก ที่สนับสนุนและให้คำแนะนำ ขอขอบคุณแพทย์ พยาบาลในกลุ่มงานโสต ศอ นาสิก และกลุ่มงานพยาธิวิทยา เจ้าหน้าที่งานคอมพิวเตอร์ โรงพยาบาลศูนย์ขอนแก่นที่กรุณาเอื้อเฟื้อข้อมูลเป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

1. Sunida Rewsuwan, Jongkolnee Settakorn, Pongsak Mahanupab. Salivary gland tumors in Maharaj Nakorn Chiangmai hospital: A retrospective study of 198 cases. Chiang Mai Med Bull 2006; 45(2):45-53.
2. Spiro RH. Salivary neoplasm: Overview of a 35-year experience with 2,807 patients. Head Neck Surg 1986; 8: 177-84.
3. Speight PM, Barrett AW. Salivary gland tumours. Oral Dis 2002; 8:229-40.
4. Vahahula EA. Salivary gland tumors in Uganda: clinical pathological study. Afr Health Sci 2004 Apr; 4(1): 15-23.
5. Musani MA, Sohail Z, Zafar S, Malik S. Morphological pattern of parotid gland tumors. J Coll Physicians Surgs Pak 2008; 18(5): 274-7.

6. Wojdas A, Jurkiewicz D. The parotid gland tumor in material of Otolaryngology Department of the Medical Military Institute between 2004–2005. *Otolaryngol Pol* 2009 SEP; 63(7): 73–5.
7. Ching-Chia Lin, Ming-Hsui Tsai, Chiu-Chen Huang, Chun-Hung Hua, Hsian-Chang Tseng, Shih-Tzu Huang. Parotid tumors: a 10-year experience. *Am J Otolaryngol* 2008; 29(2): 94–100.
8. Ungari C, Paparo F, Colangeli W, Iannetti G. Parotid glands tumors: Overview of a 10-years experience with 282 patients, focusing on 231 benign epithelial neoplasms. *Eur Rev Med Pharmacol Sci* 2008; 12(5): 321–5.
9. Drivas EI, Skoulakis CE, Symvoulakism EK, Bizaki AG, Lachanas VA, Bizakis JG. Pattern of parotid gland tumors on Crete, Greece: a retrospective study of 131 cases. *Med Sci Monit* 2007 Mar; 13(3): 136–40.
10. de Oliveira FA, Duarte EC, Taveira CT, Maximo AA, de Aquino EC, Alencar Rde C, et al. Salivary Gland Tumor: A Review of 599 Cases in a Brazilian Population. *Head Neck Pathol* 2009 Dec; 3(4): 271–5.